

Svatopluk Čech

Pravý výlet pana Broučka do Měsíce

Svatopluk Čech
Pravý výlet pana
Broučka do Měsíce

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=20833614

Содержание

Předmluva	4
I.	11
II.	20
III.	28
Конец ознакомительного фрагмента.	32

Svatopluk Čech

PRAVÝ VÝLET PANA BROUČKA DO MĚSÍCE

Předmluva

Někdo zaklepal prudce na dvěře, a nežli jsem zvolal: Vejděte!, vrazil již do pokoje člověk spíše malý než veliký, ale slušně vypouklého břicha, na němž po huňaté plyšové vestě splýval těžký zlatý řetěz od hodinek s četnými přívěsky v podobě půlměsíčků. I jinak jevil jeho oděv solidní krasocit zámožného pražského měšťana, a kruhovitá, čistě oholená, v různých odstínech červené barvy zářící tvář byla plna té ušlechtilé důstojnosti, kterou propůjčuje toliko knihovní vlastnictví třípatrového domu.

„Mám čest mluvit s panem redaktorem?“ začal přichozí zdvořilými sice slovy, ale tonem, který nevěstil nic dobrého.

Hlasatelkami blízké bouře byly také tlusté, začervenálé ruce s masivními zlatými prsteny; neboť pravice třepetala se prudce před mýma očima a levice pohrávala si křečovitě s přívěsky hodinek, že stříbrné ty půlměsíčky zvučně o sebe cinkaly.

„Čeho si přejete, pane?“ odtušil jsem klidně.

„Jsem pan Brouček – Matěj Brouček – pražský měšťan

a majitel domu – třípatrového domu bez krejcaru dluhů. – Mám dvanáct partají, samé pořádné nájemníky – totiž až na jednoho malíře – ale jinak samé pořádné nájemníky – mezi nimi radu vrchního zemského soudu – vrchního, prosím. Požívám všeobecné vážnosti a nemohu strpěti, aby se ledajaký poběhlík otíral o mou čest, kterou jsem nenašel na ulici a nikomu neukradl – ano! – aby mě nazýval masti – mysti – mystifi – hm hm – aby mě stavěl na pranýř hloupými povídkami o Měsíci, na kterých není ani slova pravdy.“

„Brouček – Brouček.“ bručel jsem pro sebe a zpytoval svědomí, až mi napadl nešťastný „Výlet páně Broučkův do Měsíce“ od B. Rouska, fantastická cestopisná črta, kterou jsem loni ve slabé chvíli do „Květů“ přijal. Byl jsem bohužel s tím Rouskem – nikdo nemíchej si ho s občasným pseudonymem mladého básníka, jehož nedávno vydaná sbírka veršů učinila značnou sensaci – byl jsem tedy s tím Rouskem poněkud spřátelen a měl i trochu útrpnost s jeho pochybnou existencí. Mohl si dobýt ve světě teplého místečka a stát se užitečným členem lidské společnosti, ale dás mu napískal, aby se dal do psaní veršů a povídek, nesvědomití recenzenti a přátelé ho pochválili a osud jeho byl zpečetěn. Teď mu arci prosvitlo s šedými vlasy (a pleší, ještě k tomu!) poznání, že prohloupil a zabloudil, ale již je pozdě. Leckdy jsem mu říkal v důvěrné chvíli: „Milý Rousku, dej si už pokoj s tím psaním! Uznáváš sám, že jsi byl odjakživa jen duch prostřední a že ti nyní zestárlému selhává i ta špetka důvtipu a fantazie. Hleď, jsou tu kolem

spisovatelé, před nimiž se v úctě ukláníš, a čti si jen, co se píše o všech. Celá naše literatura je veliké nic, směšné fiasko, nafouklá bublina, kterou jsme si chválili jako pestrozkvoucí div a která se nám pojednou rozplaskla v trochu mydlinek. Tak se píše a přidává se rada: Zahod'te své dětinské foukačky, nechte si své mýdlo a chopte se užitečnějších věcí! Potřebuje-li národ četby, vyhoví mu zatím překlady z literatury světové a naše kritické jeremiády, po čase pak možná, že přece někdo českou literární káru z bláta vytáhne. Známe sami ve svém užším kroužku několik hlav, které by mohly časem něco kloudného vykonati.' – Vidíš, milý Rousku, tak se mluví o celém našem literátstvu – co tu chceš tedy ty, který konečně sám uznáváš, že nejsi žádné zvláštní lumen! Slyš, kamaráde, dbej mé upřímné rady: Zanech jalového čmárání a ohlédni se po něčem jiném! Jsi arci už hezky stár, ale snad se přece někde doškemráš teplého koutku. Neotálej, dej se do toho hned! Hleď, půjčím ti svůj nový černý oděv – jsme stejné velikosti – třeba i své salónní rukavičky a chceš-li, i svou bílou kravatu. Nelituj ponížených poklon, poukazuj na své skromné zásluhy – jsou bez fráze velice skromné – dělej hodně plačtivý obličej, a snad si přece vzpomenou na některou prázdnou židli v nějakém národním ústavě, kterou by mohli milostivě vyplniti tvou neúhlednou osobou.“

Tak mluvíval jsem nešťastníkovi do duše.

On přešlapoval obyčejně mlčky přede mnou, hryzl si nehty – a zatím již opět přemýšlel, jak by mne nějakou novou škrábanicí napálil.

Tak dostal mě i loni.

Jednoho dne přibelhal se ten literární invalida ke mně s okem divně zářícím a začal blouzniti o nové věci, kterou hodlá napsati. Takovým bývá vždycky, když se v jeho mozku vyhraní jakžtakž obrys nového výtvoru. Hledíš-li pak do jeho radostně vzrušené tváře, posloucháš-li jeho nadšená slova, uvěříš opravdu, že chová v hlavě dílo znamenité, které třeba jen hoditi na papír, aby rázem ztekl hrad nesmrtelnosti.

Tentokráte horoval o nějaké „skvostné humoresce“ nebo „výtečné satíře“ nebo duchaplné „komické fantazii“, či co to mělo býti, a přinášel prozatím první kapitolu, kterou mi hned přečetl. Poznal jsem z ní, že byl hrdinou Rouskovy nové práce jakýs Matěj Brouček, pražský domácí pán, který se dostal z hradčanské hospůdky na Vikárce nepochopitelným způsobem na Měsíc. Co tam viděl a zažil, mělo následovati v ostatních kapitolách. Nikdo nepopře, že z toho začátku mohlo se vyvinouti všechno, a tudíž i skutečně něco dobrého, a Rousek mluvil o tom budoucím v narážkách tak oslňujících, blýskaje zároveň očima tak mnohoslibně, až mi konečně vnutil bláhovou myšlenku, že v něm opravdu vězí český Swift s Cervantesem a Rabelaisem pohromadě.

Ba omámil mě tou měrou, že jsem se od něho dal s osudnou první kapitolou hned eskortovati do tiskárny. Musil arcí přísahati, že celý ostatní rukopis jistojistě dodá v osmi dnech.

Ale co jsou přísahy Rouskovy! Všechno dopadlo jak obyčejně. Místo celého rukopisu dostal jsem za měsíc s nouzí

druhou kapitolu. A každou následující musil jsem z něho v poslední chvíli vyhroziti, vyžebrať, vybědovati. S hodnotou díla bylo ještě hůř. Originální, vtipná, skvělá práce zůstala v hlavě Ruskově a na papíře objevila se mdlá, nejapná míchanina špatně pochopených a nesprávně opsaných výňatků z vědeckých knih (Rousek a věda!), žalostných vtipů a zubožených reminiscencí na cizí humoristy. Nešťastný autor vyjevili mi už po třetí kapitole, že se mu celá věc nadobro zhnusila, a mně spadl opravdu balvan z prsou, když konečně svému politováníhodnému plodu zlomil vaz náhlým závěrkem, v němž málo vtipně prohlásil celý výlet do Měsíce za bídnuu mystifikaci, kterou mu pan Brouček na nos pověsil.

Potěšil jsem se, že shovívavé čtenářstvo zamhouří oko a že celá ta věc klesne v zasloužené zapomenutí.

A hle, tu stojí přede mnou živá, kárající upomínka na onen hřích.

Přes to vše neubránil jsem se úsměvu při pohledu na rozčileného pana domácího.

„Ah – přicházíte asi kvůli té nešťastné měsíční historii.“

„Ano, kvůli té pleskanici, která se mi teprve nyní dostala do rukou. Nestarám se o všelijaké plátky – nevěděl jsem ani, že je váš časopis na světě – ale včera přinesl pan oficiál ke Kohoutovi tu čistou věc.“

„Mírněte se, pane! Vaše rozčilení je zcela zbytečné. Náhodou jmenujete se také Brouček – dokonce i Matěj Brouček – a náhodou jste také.“

„Náhodou?!“ vpadl mi do řeči pan Brouček v neumenšeném hněvu. „Snad mi nechcete namluvit, že má nějaký druhý Matěj Brouček také třípatrový dům na Starém Městě, že je také svobodný, že chodí se mnou ‚na vikárku‘ k Würfloví a ke ‚kohoutovi‘, že si koupil jako já knížku o měsíci – he?“

Tak nápadná shoda mě arci zarazila. Proklatý Rousek! Kvůli většímu pohodlí sebral i svého hrdinu prostě v nejbližším hostinci – i popis tváře dosti se shoduje.

„Ale milý příteli,“ chlácholil jsem rozzlobeného hosta; „kdyby nakrásně spisovatel byl užil vaší vzácné osoby, což na tom? Byl by to prostě nevinný žertík. Vždyť přece nikdo nebude myslit, že byste byl chtěl někomu vážně namluvit, že jste meškal na Měsíci.“

„Ale – já jsem byl opravdu na měsíci!“ odsekl důrazně pan Brouček, vypjav prsa a vztyčiv hlavu.

Můžete si představit, kterak jsem na něho vyvalil oči. Hledal jsem v jeho obličeji známky žertu a nenašed jich, nabyl jsem přesvědčení, že mám před sebou šílence, který si popletl rozum čtením Rouskovy měsíční slátaniny, což by nebylo nic podivného.

Ale kdož vylíčí teprve můj úžas, když se pan Brouček vytasil s nezvratnými důkazy svého pobytu na Měsíci, kteréžto důkazy laskavý čtenář najde na posledních stránkách této knihy! Dlouho zdráhal jsem se uvěřiti věci tak neslýchané, až konečně důkazy ty nad slunce jasnější zaplašily poslední stín pochybnosti.

Pak uznal jsem ovšem za svou svatou povinnost nejen dáti

panu Broučkovi náležitě dostiučinění, nýbrž podati zároveň žasnoucímu světu pravdivou zprávu o měsíčních jeho objevech a příhodách, kteréž se mají k pošetilým smyšlenkám Rouskovy mystifikace jako dílo nesmrtelné k dětinské karikatuře.

Již vidím v duchu radostný poplach, jaký knížka moje vzbudí po národě našem, jakou závistí naplní naše odpůrce. Konečně, konečně podařilo se člověčenstvu prolomiti hráz, která nás tolik věků dělila od ostatního obyvatelstva všehomíra – na dalekém světě, kam dosud jen skrovničkou měrou vnikal zrak bádajících hvězdářů, stanula poprvé i noha lidská, a to noha prostého občana českého, který tím daleko převýšil slávu samého Kolumba!

Nakonec podotýkám, že jsem toto dílko sestavil společně s panem Broučkem ve dlouhé řadě konferencí, k nimž nám pan Würfel s nevšední ochotou své místnosti propůjčil. Jest to plod mnohých probdělých nocí, které jsme nezištně obětovali prospěchu člověčenstva a slávě jména českého...

Na královském hradě Pražském, na vikárce, v den sv. archanděla Michala.

I.

(Poetické líčení noci a svatovítského chrámu.

**– Čtenář seznamuje se s duševním životem
pana Broučka. – Přelud zemětřesení. –**

**Pessimistické rozjímání o zemi. – Přepodivný
způsob, jakým se dostal pan Brouček na měsíc.)**

Byla jasná letní noc. Velebný kolos svatovítský koupal ve stříbrné záři štíhlé svoje pilíře a květnaté fiály, své lehké oblouky s ozdobou kamenných krajek a vrhal na osvětlené svoje plochy fantastické stíny oněch kamenných úpon a kmenů, že vypadal jako báječný chrám duchův, otkaný z kouzelných svitů a mystického šera.

V posvátném klidu dřímal zde ta zkamenělá hymna minulosti uprostřed mrtvého okolí; jen ze dvou oken starého stavení v těsné uličce, táhnoucí se za chrámem podél Jeleního příkopu, zářilo ještě pozdní světlo a zavzněly rušivé zvuky.

Zavrzly totiž dvěře vedoucí na ulici a z nitra ozvalo se: „No tedy s Pánemhohem, pane Würfl!“

„Šťastnou dobrou noc, pane domácí! Račte nás brzy zase navštívit!“ odpověděl druhý hlas.

Na ulici vystoupila poněkud hápavým krokem tajemná

postava mužská, zahalená – Však nikoli! Vidím, že jsem z poetického, trochu romanticky zbarveného úvodu bezděky shupnul do střízlivé prosy a proto mohu již prostě říci, že pan Brouček opustil známou hradčanskou hospůdku „na vikárce“ a zvolna se vracel ku svému obydlí, ležícímu někde na Starém městě. Vracel se nad obyčej pozdě; ale nepřipouštěl si proto žádných starostí – doma za gardinami očekávala ho pouze „sirá poduška“, kterou však zatvrzelý náš panic, básníkovi navzdor, nikdy „neskrápl hořkými slzami.“

Pan Matěj Brouček je sice domácím pánem, ale nenáleží dokonce k těm nadutým prázdným měchům, za jaké hladomřiví spisovatelé z nízké závisti pány domácí šmahem vydávají. Má přirozený důvtip a od terminu k terminu nazbyt času, aby vědomosti své v nejrůznějších směrech rozšiřoval. Činí tak ovšem bez určité soustavy v jako těkavý ochotník, dle nahodilých podnětů a chvilkových libůstek. Následkem toho kupí se v jeho knihovně velmi míchaná společnost: knížka o chovu kanáreků vedle mysterii svobodného zednářství, egyptský snář vedle díla o moderních soustavách kanalisace, návod k domácí výrobě likérů vedle Hýnova Dušesloví zkušebného, poučení o zákonu poplatkovém vedle dějin španělské inkvisice atd. A stejně pestrá směs vědomostí tísní se v jeho hlavě. Ale má při tom zdravý a dosti veselý názor života, který jen výjimkou bývá zakalen stínem pessimismu. Pak arci posuzuje velmi přísně a někdy s řízným sarkasmem denní události, nedostatky obecní správy, zřízení společnosti, nové zákony a jiné záležitosti veřejné.

Ostatně měnívá se i v takových případech jeho škarohlídství pozvolna v jasnější a nadějnější rozmar, čím častěji se plní vysoká sklenice s lesklým cínovým víčkem, za kterou obyčejně mívá své poučné přednášky.

Dnes přišel náš hrdina k panu Würflovi v neobyčejně pochmurné náladě, jejímž původem byl jeden z jeho nájemníků, svého povolání malíř; podrobnosti této afféry sotva by čtenáře zajímaly a proto je pomímám mlčením. Poněvadž nenalezl pan domácí tentokrát v hostinci Würflově ani sourodé společnosti, zasedl si mlčky do kouta jako fakir a vytáhl z kapsy populární spisek o měsíci, jež sobě následkem nové vědecké libůstky cestou na Hradčany koupil. Zabral se do té knížky a hle! s každou kapitolou, kterou pravidelně ukončil zvoláním: „Ještě jednu, pane Würfl,“ snášela se z nadzemských oněch oblastí nová krůpěj balšámu v jeho rozrušenou duši. Když byla knížka konečně dočtena, shledal, že zbyl v hospůdce s hostinským samotén. Poručiv si novou sklenici, zapředl se s panem Würflem v živou debattu o soustavě kráterů měsíčních a pronesl na konec pevné přesvědčení, že měsíc navzdor nevěřícím učencům hostí živé bytosti, což pan Würfl s nápadným mrknutím na hodiny důrazně potvrdil.

Pan Brouček začal i snášeti důvody pro svůj náhled, ale pohledy hostinského na hodiny opakovaly se tak hustě a okázale, že host nemohl nepoznati tendence jejich. Ukončil tedy svůj výklad posledním douškem a vyšel do lunojasné noci.

Venku zastavil se před chrámem. Byl patrně uchvácen

velebnou jeho krásou v magickém osvětlení měsíčním. Klonil se tu na pravo, tu na levo, jako by krásné jednotlivosti vznešené stavby oceňoval z různých stran; chvílemi probylal se daleko na zad, jako by chtěl prozpytovat nejvyšší hroty v koruně kamenného obra, a chvílemi nachyloval se zase hluboko v před, jako by vzdával hold pokory velebnému jeho majestátu. Ale pojednou upoutal všechnu jeho pozornost zvláštní úkaz. Zpozoroval divnou nejistotu a pohyblivost obrysů: přímky se jaksi kolísaly a vlnily, křivky se lámaly, pilíře pohybovaly se k sobě a od sebe jako štíhlé kmeny lesní větrem; sama věž účastnila se patrným kolísáním v obecném vzruchu, jež těžko bylo vysvětliti jinak než náhlým zemětřesením... Pan Brouček ucítil sám na sobě podobné kolébání a jat bázní spěchal odtud.

Brzy však se upokojil. Úkaz onen byl zřejmě pouhý prelud. Zvolna kráčel dále kolem svatojiřského kostela mezi pošmournými budovami směrem ke starým zámeckým schodům a prodlužoval si požitek romantické noční procházky častými oklikami s jedné strany ulice na druhou.

Pohled jeho zatoulal se bezděky k obloze hvězdnaté a spočinul na krásném úplňku. Klidně a snivě shlížela dolů ta jemná stříbrná tvář s neurčitými rysy, jež vynikaly jen slabě z osvětleného terče jako vtlačené kresby hostie. Pro pana Broučka měly arciny, co se stal hvězdářským ochotníkem, zcela jiný význam. Představoval si v nich ohromná pohoří, rozsáhlé doliny, vyhaslé sopky, zející rozsedliny. Přes to ustoupil opět brzy vědecký interest poetickému dojmu, s nímž se mísil pocit lehké bázně.

Pan Brouček měl totiž některé podivnůstky, mezi nimiž byla utkvělá myšlénka, že náleží k lidem podrobeným tajemnému přitažlivému kouzlu měsíce. Neměl k domněnce své jiného podkladu mimo ten, že probudil se několikrát místo v posteli vedle ni na podlaze. Ale přes to zavíral vždy na noc pečlivě dřevěné okenice, aby nepronikla do ložnice ani nitka potměšilé stříbrné příze, která by jej spícího mohla vytáhnouti kams na větrné štíty domů a voditi po úzkých římsách nad strašlivou propastí.

I teď prochvěla jím na chvíli ona bláhová bázeň. Ale pak si připomenul, že bdí, že v plném sebevědomí údy své ovládá a není tedy v onom bezbranném, trpném stavu, v němž nebeský zákeřník přepadává své oběti. Upokojiv se, pohledl domnělému nepříteli směle v tvář a brzy smířil se s ním tou měrou, že v něm nalézal čiré zalíbení. Obrat ten zračil se v úvahách, jež cestou polohlasně pronášel.

Nevypadáš zle, ty bledý brachu tam nahoře! Usmíval se tak tiše a spokojeně, jako bys neměl ani zdání o starostech a trampotách, jejichž domovem jest naše země! Ó jistě, že jsou tvoji obyvatelé šťastnější nežli my ubozí pozemšťané. Na tobě není asi domů, které by svým majitelům přinášely více svízeľů a mrzutostí než potěšení, na tobě není mizerných mazalů a barvokazů, kteří patří do blázince nebo do kriminálu, a ne do pořádného domu, kde od nich domácí grešli činže neuvidí a za to zakusí zlosti, až ho svět omrzí. Ty neznáš jistě advokátův a berních úřadů, tvoji bydlitelé neztrpčuji si navzájem živobyť

uskoky a pomluvami, šejdířstvím a darebáctvím všeho druhu. Na tobě nevycházejí noviny, které by čtenáři každodenně kazily snídání a bouřily žluč politickými jeremiadami a polemikami, zprávami o uprchlých zlodějích a nevypátraných vraždách, o podvodných bankrotech a zasedáních říšské rady. Ostatně at na tobě jakkoli, huře nežli u nás nemůže býti najisto. Na zemi je už k zoufání: všude lakotná rvačka o sousto chleba, boj stavu proti stavu, zášť národu proti národu, válka všech proti všem. Každý den nějaké neštěstí na dráze nebo nějaký nový zakon – člověk by už věru nejlépe učinil, kdyby dal té blátivé kouli s Pánembohem!

Za této pessimistické samomluvy došel pan Brouček starých zámeckých schodů. Přes nízkou zeď zadíval se dolů, kde tměla se spousta domů, z níž trčely různotvárné věže a vížky do jasné záře měsíční. Avšak jen chvílku bavit se tímto pohledem; pak vzhledl opět ku měsíci, jat nyní skutečně jakousi kouzelnou přitažlivou mocí.

Skoro se ostýchám napsati, co následovalo. Tím, že jsou vědecké předsudky příliš mocné, než aby někdo mé historii uvěřil a nenazval jí hloupou báčorkou. Ale nemohu k vůlí předsudkům těm líčiti věc jinak, nežli jak se skutečně sběhla.

Pan Brouček vylezl na zeď a kráčel s okem stále na měsíc upřeným zvolna po ní. Pod tou zdi táhne se po svahu hradčanského návrší nějaká rozsáhlá panská zahrada, v hořejší příkřejší části terasovitě upravená a na jednom místě opatřená dvojími kamennými schody, jež v odstavcích od sebe se rozbíhají a zase sbíhají, vroubeny jsouce prolamovaným

kamenným zábradlím v barokovém vkusu. Vedou vzhůru k malému zahradnímu domku, jenž vystavěn jest u samé zdi. Možná, že můj popis není zcela přesný; ale nejsem Zolistou, abych k vůli dokonalé věrnosti v nejlepším odložil péro a běžel dříve na Hradčany podívat se na ty schody a na ten domek.

Pan Brouček kráčel tedy po zdi k domku. Nevím, je-li střecha jeho nad onu zeď tak málo povýšena, že se na ni člověk bez obtíže dostatí může. Jisto jest pouze, že pan Brouček na dotčené střeše vskutku se ocitil. Vylezl na její hřeben a posadiv se tam rozkročmo, obemknul železnou větrnou korouhvičku. Oko jeho bylo dosud nezdolnou mocí upoutáno k luně a se směsí hrůzy a zvláštní rozkoše začal brzy pociťovat na celém těle působení magické síly. Proti vůli začaly se rozkročené nohy zdvihati na zad, výš a výše, již neseděl jízmo, nýbrž ležel na břiše vodorovně na hřebenu střechy, drže se rukama pevně korouhvičky; ale v zadu zdvihaly se zvolna jeho nohy do vzduchu, již zdvihal se i dřík; již celé telo, taženo silou nezdolnou, vznášelo se kolmo, hlavou dolů a nohama k nebesům, v povětří nad střechou pavilonu a toliko natažené ruce držely se křečovitě hrotu větrné korouhvičky. Avšak jejich síla byla slabá proti neznámé moci; pustily se posléze a – Newtonova důvtipná vědecká stavba rozpadá se tím v bídné trosky – pan Brouček padal s úžasnou rychlostí – nikoli k zemi, nýbrž směrem od země do nesmírného prostoru světového.

S děsným chvatem zapadala pod ním Praha do hlubiny, mizela se všemi podrobnostmi krajiny v jednotvárném povrchu velikého

kruhu, který se rozšiřoval víc a více – ale pan Brouček neviděl již ničeho, nehot smysly jeho obestřela mrákota.

Čtenář již asi tuší z nadpisu, kam pan Brouček dopadl. Ano, pan domácí probudil se ze své mrákoty – na měsíci.

Tuto první kapitolu a částečně i druhou převzal antor s některými potřebnými změnami z falešného cestopisu Rouskova, poněvadž se jakž takž shodovaly s pravdou. Ale všechno, pravšecho ostatní, co týž cestopis blábolil o měsíčních trpaslících a příhodách pana Broučka na luně, byly pouhé, čistonité, nesmyslné a nestydaté vymysly Rouskovy, jež důstojně korunoval kapitolou poslední, kdež neostýchal – se pronést toto podlé obvinění:

„Milí čtenářové! Stal jsem se oběti mystifikace, která hledá sobě rovné v dějinách naší literatury.

Slyšte! Z celé historie výletu Matěje Broučka do měsíce jest pravda jen tolik, že člověk ten kdysi po půlnoci skutečně vyšel hápavým krokem z Würflovy hospůdky na Hradčanech, že klikatou pouti ku starým zámeckým schodům věnoval krásnému úplňku zmatený monolog, že bezúčelně vylezl na zeď, dělící tyto schody od nějaké vrchnostenské zahrady, a že spadl – nepadal však proti zákonům přírody nahoru do širého prostoru světového, nýbrž zcela přirozeně dolů do řečené panské zahrady, kde se k ránu probudil s nejšedivějším rozmarem na světě. Vše, pravím: vše ostatní jest pouhá, čirá, nestoudná lež, holá nejapná smyšlenka, kterou mi jmenovaný Matěj Brouček s neslýchanou drzosti pověsil na nos jedině za tím účelem, aby se mi „u

kohouta“ a „na vikárce“ mezi důstojnými sebe přátely na vrch hlavy vysmál.

Dostalo se mi právě nezvratných důkazů, že bídný ten lhář o měsíc nikdy ani z daleka nezavadil a že měsícovatost jeho obličeje, jakož i zářivost jeho nosu nesouvisí nikterak s nebeským oním světlem, nýbrž s něčím docela jiným.

A já bloud věřil mu jako písmu svatému, nastavoval za něho prsa oštěpům učenců! Arci, kdož mohl tušiti ďábelský klam za tou boubelatou tváří, která vypadá jako vtělená svatá prostota, a za těma vodnatýma, bledě modrýma očima, které zdají se hlásat: V sudě pravda!“

Všechny své vlastní lži, kterými snažil se vydati v posměch osobu pana Broučka a veliké jeho objevy, neostýchal se takto zlopověstný onen Rousek k dovršení své drzosti připsati na vrub napadené oběti!

Avšak ponechám již takové jednání spravedlivému soudu všech slušných lidí a podám čtenářstvu v následujících kapitolách pravdivé vyličení toho, co vše pan Brouček na měsíci viděl i zažil a jak se nazpět na zeměkouli dostal.

II.

(Procitnutí. – Neobyčejné úkazy přírodní a pochybnosti pana Broučka. – Země měsícem. – Falešné váhy na měsíci. – Elegické rozjímání. – Pan domácí tančí kankan. – Kam se až dostaly Würflovy uzenky. – Logické kotrmelce pana Broučka s efektním zakončením kapitoly.)

Když mrákoty pana domácího minuly, shledal, že leží na dně jakési skalní rokle. Nad sebou pak uviděl překrásnou noční oblohu s jasnými hvězdami a srpovitým měsícem. Ale srp ten byl úžasně veliký a tak podivně zbarvený, že pan Brouček nedůvěřoval svým očím.

Ačkoliv si je chtěl pouze promnouti, udeřil se do nich prudce rukama. A když potom usedl, podivil se, s jakou neobyčejnou pružností skoro samoděk se vztýčila, ba spíše vymrštila hořejší polovice jeho těla.

„Co se to děje se mnou?“ pomyslnil si s úžasem a znovu rozhlížel se vůkol. Nemýlil se prve. Sedí opravdu v okrouhlé rokli, jejíž dno uprostřed se vypíná ve skalní kužel, tak že tvar kotliny dosti se podobá obrácené formě na bábovky. Hornina, z níž jest složena, září v nejjasnějším světle denním rozličnými

krásnými barvami; ale nahoře rozpíná se tmavá, ba černá obloha noční, v níž myriády hvězd planou báječným leskem jako třpytné démanty, rozseté po smutečném rouchu. Mezi nimi svítí onen podivný půlměsíc – pan Brouček neviděl jaktěživ měsíc tak veliký a k tomu není tenhle ani stříbrný ani zlatý, nýbrž ku podivu pestrý; málem bys řekl, že hledíš z povzdálí na pěkný, zpola zastřený glóbus.

Pan domácí zavrtěl hlavou, a to mimo vůli tak prudce, že by si málem šíji byl vyvrlnul.

„Pane bože, co je to se mnou?“ mluvil k sobě pomaten. „Jsem dnes jako zplašený, jako bych měl v těle tisíc ďáblu. A kde to jsem? Nebe plno hvězd a zde v té rokli bílý den – jak je to možná? A tenhle měsíc – kdo viděl kdy takový hrozitánský a takový strakatý měsíc! Mám nějaký ztřeštěný sen anebo jsem ztratil rozum?“

Pan Brouček byl skutečně jako v Jiříkově vidění. Konečně soustředil všechny myšlenky na otázku, co se s nim dalo, než upadl v bezvědomí nebo spaní, které skončilo tímto úžasným procitnutím.

Napjal paměť a brzy zachytil vůdčí nitku: připomněl si rozmluvu s panem Würflem o luně a zastávku před svatovítským chrámem. Ostatní vzpomínky byly trochu kolísavé a nejisté, ale přece podařilo se mu stopovati svoji pouť ku starým zámeckým schodům, apostrofu, kterou věnoval měsíci, chůzi po hřebenu zdi, slezení zahradního domku a co následovalo, než úžasný pád do nesmírné hloubky či vlastně výšky pozbavil ho smyslů. —

A teď prošlehla mu hlavou hrůzná myšlenka, že byl magickou silou, jíž se od jakživa tak obával, skutečně vytažen až na lunu, kterou za své noční pouti na úkor země tak nadšeně velebil.

Bránil se té dobrodružné myšlénce. Vždyť nikdy ani neslyšel ani nečetl, že by byl měsíc někoho vytáhl výše než leda na štít nějaké střechy. A pak – co by tomu řeklo učení o přitažlivosti země?

„Ne, ne!“ konejšil se, „je to myšlenka bláznovská! Všim je zajisté vinno jen to čertovské Würflové pivo. Počkejme, podívám se na manšetu! – Hm, deset čárek – Inu, ovšem, teď je všechno jasné.“

Ale přece nebylo nic jasné. Co pan Brouček spatřoval, mohlo arci za pozemských poměrů býti leda výtvořem chorobně podrážděné obraznosti nebo smyslového klamu; avšak pan domácí cítil, že má hlavu a smysly zcela v pořádku, že je úplně střízliv, ba že navzdor oněm desíti čárkám na manšetě netrpí ani nejmenší stopou nějaké kocoviny.

„É!“ zvolal a vyťal si notný záhlavek, ačkoliv se chtěl jen lehce udeřiti v čelo, „snad mi pomůže.“

Sáhl do náprsní kapsy pro knížku o měsíci, z níž u Würfla četl, ale ruka zajela tam bezděky s takovou prudkostí, že podšívku protrhla a knížka trhlinou na klín vypadla.

„Kýho výra!“ zabručel pan domácí. „Což mám najednou rtuť místo krve v žilách? Musím se krotit!“

Ale navzdor tomu předsevzetí pleskl se otevřenou knihou, kterou chtěl jen ku čtení zvednouti, silně do nosu. Když ji chtěl

odšinouti, octla se zase až na klíně a dosti dlouho trvalo, než ji vpravil do náležité distance, aby mohl pohodlně čísti.

Utekl se k této knize, poněvadž ji na zemi přečetl jen povrchně.

Brzy našel tam, že na měsíční obloze září i ve dne hvězdy s koulí nebo srpem země svorně vedle slunce. A kde je toto?

Poobrátiv se trochu, spatřil na hvězdnaté obloze skutečně i slunce – vlastně nespatřil, poněvadž musil zavřít oči před úžasně mocnou, oslepující jeho září, účinkující jak ohromné, nad pomyšlení silné elektrické světlo.

Již nebylo pochybnosti, že pan Brouček skutečně dostal se na měsíc.

„Ó bože, bože, co jsi to na mne dopustil?“ zaúpěl. „Na měsíci! Toť strašné! To sahá věru nad lidský rozum. A přece nemohu o tom již pochybovat. Tahle rokle je patrně jedním z těch drobných kráterů, kterými je místy povrch měsíce tak hustě obsypán jako doličky po neštovicích. A tamhle ten půlměsíc je vlastně země. Ach, bože, kdo si mohl pomyslit, že budu jednou na ni pohlížeti z měsíce, že se pro mne stane sama měsícem a s výše nebeské bude se ukrutně posmívati mému neštěstí!“

Znovu dal se do knihy, najde-li tam snad nějakou útěchu, ale když se dočetl, že přitažlivost měsíce činí jen 1/6 pozemské, že tudíž našich 6 kilogramů váží tam pouze jeden kilogram, odložil knihu s hlubokým povzdechem: „Ach, nyní pochopuji, proč jsem se knihou praštil do nosu. Zdvihal jsem ji touž silou jako na zemi a ona je zatím zde na měsíci šestkrát lehčí.“

Nebudu dále líčiti směs trapných myšlének a pocitů, jež nitrem Broučkovým vířily, a podám toliko závěrek jeho samomluvy: „Zde tedy sedíš, chudáku, opuštěn a samotný, na cizím, neznámém světě, více než 50.000 mil vzdálen od země, na kterou se již nikdy více nevrátíš. Hle, tam předaleko v nesmírném prostranství nebeském na tom divném půlměsíci, který je vlastně zemí, leží kdesi Praha, stojí tvůj dům a snad klepe právě v tu chvíli hospodyně s ranní kávou na tvoji ložnici,.. Nedotuká se, nedovolá se... Dá vypáčiti dveře: postel nedotknutá, po pánovi ani stopy... Nastane hledání po městě, pátrání, vyšetřování – snad padne i na Würfla podezření, že mne obral a vyhodil někam do Jeleního příkopu – a koncem konců rozmnoží moje aféra hezkou již řadu nevysvětlených vražd a neštěstí. V mém krásném domě budou hospodařiti roztomilí moji příbuzní, které jsem na zemi míval nejraději hodně daleko od sebe. Peníze, kterými jsem si pojistil slavný pohřeb, jsou marně vyhozeny. Ni prostý křížek nezůstane po mně na zemi; památka moje zajde tam beze stopy. Leda že snad někdy moji staří kamarádi, jdouce za jasné noci od „kohouta“ nebo od Würfla, mezi sebou prohodí: „Bylo to dnes pivo, co? Na tom by ani nebožtík Brouček neshledal chybičky...“ A nebudou tušiti, že ubohý Brouček šplhá zatím po měsíčních kráterech na krásném úplňku, k němuž snivě vzhlížejí na hvězdnatou oblohu.“

Pan Brouček zaslzel a oddal se zcela svému žalu.

Ale po chvíli ohlásil se jiný pocit: neho rázný hlad. „Zde toho kamení se nenajím,“ pravil k sobě pan domácí. „Především je

řeba, abych vylezl z té proklaté žumpy a rozhlédl se trochu dále po měsíci.“

Vstal – ba pěkně vstal! Vyskočil, vymrštil se jako pražcový míč vysoko od půdy. A chtěje se přiblížiti ke svahu kráteru, činil to větrnými poskoky a směkými pirouettami, za které by se nemusil stydět ani Mořna. Jeho pozemští přátelé byli by ustrnuli, kdyby byli spatřili obtylou a rozšafnou osobu pana domácího tančiti nejsvižnější pařížský kankan.

„Uf! Uf! Prožluklá měsíční lehkost!“ oddychoval si náš bezděčný tanečník, když přivedl své tělo jakž takž do rovnováhy.

Vzpomněl si při tom na odloženou knihu. Zvedl ji a vstrčil do pravé náprsní kapsy, poněvadž levá – jak víme – byla protržena. Ale tu zavadil o jakýs balík. Vytáhl jej a vzkřikl radostí.

Za své poslední osudné návštěvy u Würfla snědl dva párky vídeňských uzenek s křenem. Poněvadž tyly výtečné, poručil si da capo a dal si zabaliti ještě čtyři párky do papíru pro domácí požitky. Tyto čtyři párky objevily se teď před radostným jeho zrakem.

Prohledal na spěch i ostatní kapsy. Na zub nenašel tam sice již ničeho, ale přesvědčil se s potěšením i podivením, že při děsném pádu na měsíc neztratil ani zbla: tobolka, hodinky s přívěsky – tchdáž nebyly to ještě stříbrné půlměsíčky – nůž s vývrtkou, pivoměr a gumová páska s porcelánovým knoflíkem k označení sklenice, zkrátka všechno bylo na svém místě.

Pan Brouček dal se s chutí do uzenek. Ale poněvadž se mu lehké nohy ustavičně plašily a jídlo při tanci nevalně se

daří, uvelebil se opět na zemi či vlastně na měsíci, ovšem s náležitou opatrností, aby příliš prudkým nárazem část k sezení nejpotřebnější snad vážně nepoškodil.

Náš hrdina mžikem slupl tři párky, ale u čtvrtého se náhle zarazil. Napadlo mu totiž: „Což mají-li snad přece učenci pravdu, že není na měsíci žádného zvířectva ani rostlinstva? Čím bych se tu pak živil? Ó, bože! Musil bych bídne zahynouti hladem a zároveň žízní, poněvadž prý tu není také ani krůpěje vody, neřku-li piva!“

Při té myšlénce ztrnul pan domácí ledovým dechem hrůzy.

Ale za chvíli se vzpamatoval.

Ne, tak zle nebude! Učenci se mohou mýlit! Ba, věru, mýlí se – šeredně se mýlí. Však jsem si myslel vždycky: což mohou páni professoři vědět o měsíci, o který z nich žádný ani nohou nezavadil. A tu je důkaz: Povídají, že země všecko k sobě přitahuje – a mne pustila až na měsíc! Povídají dále, že prý není na měsíci žádného vzduchu. Kdyby to byla pravda, nemohl bych zde dýchat – a hle! jsem dosud bohudíky živ a zdrav!“

Tato úvaha potěšila pana Broučka nad míru.

Tedy žádné přílišné strachy, Matěji!“ povzbudil se skoro vesele. Ten poslední párek schováš sice pro kmotra Příhodu; ale na nejhorší nemusíš ještě pomýšlet. Je-li na měsíci vzduch, je tu jistě také voda, a je-li zde voda, jsou tu i byliny a dojistá i zvířata. Ba, svou hlavu dávám v sázku, že zde žijí také nějakí rozumní tvorové jako jsme my lidé na zemi. Vždyť to dá rozum, že musí byt měsíc obydlen. K čemu pak by jinak byl? Či snad

jen k tomu, aby nahlížel necudně do oken hezkým děvčátkům nebo aby svítil mokrým bratrům na cestu z hospody? A jsou-li na měsíci rozumní obyvatelé, musí se také něčím živiti a něco pít. A že rozumní tvorové nepijí jen vodu, rozumí se samo sebou.“

Tento logický circulus vitiosus rozjařil pana Broučka tou měrou, že vyskočiv neopatrně, skoro na sáh do vzduchu vyletěl. A když nazpět dopadl, zatmělo se náhle vůkol něho a cosi zašumělo nad jeho hlavou.

III.

(První měsíčan. – Divné uvítání. – Čechové na měsíci! – Zvláštnosti měsíční češtiny a návěští o první pozemské gramatice měsíčtiny.)

Pan Brouček pohlédl vzhůru a spatřil podivnou lidskou podobu, vznášející se nad nim v povětří na okřídleném koni. Stříbrné podkovy a bělostná křídla mohutného oře, ušlechtilý obličej ztepilého jezdce, s vavřínovým věncem v rozpuštěných kadeřích, s jakýmsi varitu podobným stříbrostrnným nástrojem v náruči a s jakýmsi dlouhým talárem, protkaným stříbrnými hvězdami – vše to poskytovalo obraz velmi krásný, ale zároveň ode všeho, co vidáme na zemi, naprosto rozdílný. Jezdec i kůň podobali se totiž spíše mlhovým obrazům, jaké nám ukazují majitelé optických divadel, nežli útvarům z masa a krve: tak vzdušná, jemná, skoro průzračná byla jejich těla, o nichž se mohlo plným právem užití básnického rčení, že byla utkána z lehkých oblaků a měsíční záře.

Také jezdec zpozoroval patrně pana Broučka, neboť spustil se dolů a sestoupil s křídlatého bělouše.

Tak stáli oba naproti sobě: Brouček na dně kráteru, podivný zjev na jeho valu, a poněvadž tento nebyl vysoký, viděli si dobře

do obličej. Brouček spatřil nyní zřetelně tahy neznámého i podivil se přejemné, průsvitně bledé pleti jeho tváře; spočívalo na ní cosi jako snívá, stříbrná zář luny.

Postava odvrátila napolo hlavu a napřáhla proti našemu hrdinovi dlaně tímž způsobem, jakým herec na jevišti coufá před hrozným zjevením.

Pak zadrnkala o struny svého varita a zvolala zpívavým hlasem: „Ha, ký to netvor děsí můj ustrnulý zrak? – Zda smyslů klam tě splodil, či věčné noci mrak?“

Rozumí se, že takové přivítání panu Broučkovi hrubě nelichotilo; ale kritická situace velela mu potlačit svou nelibost.

Jsem obyvatel země,“ odpověděl tedy klidně, „kterého zlý osud hodil na tento daleký svět. A mám patrně čest mluvit s obyvatelem měsíce —?“

Měsíčan probral se z uleknutí a ve tváři jeho zračilo se uyní jen veliké podivení.

„Co slyším, ha! tys plodem charých zemských niv? – Ký v naše světlé stany přenesl tě div? – Ó, země syn jsi jistě, neb náš jasný byt – jak moh‘ by takou stvůrou zář svou poskvřnit!“

Po té zařívá se bedlivěji na pana Broučka s netajenými známkami ošklivosti.

Náš hrdina pravil s povzdechem: „Nedívím se, že vypadám pro Vás podivně. Vždyť Vy navzájem – hm – mně navzájem – hm hm.“ Pan Brouček spolkl štiplavou odvetu a pokračoval nevinně: „Ostatně Vás ujišťuju, že jsem se na měsíc samovolně nedotřel a že bych ze srdce rád na zeměkouli se vrátil, jen kdybych

věděl jak. Jakás neznámá síla odtrhla mne z čista jasna od země s takovou prudkostí, že jsem pozbyl smyslův, a když jsem z omráčení procitl, byl jsem již zde. Buď učinil bůh se mnou nějaký zázrak, kterýmž jsem potrestán za hříchy své, anebo si ztropil ďábel ze mne pekelný žert.“

Měsíčan se zamyslel a také pan Brouček použil té přestávky, aby spořádal své zmatené myšlenky. Byl před tím všecek zaujat neobyčejným zjevem, uvědomil si teprve nyní překvapující faktum, že měsíčan mluvil česky. Sice češtinou trochu zvláštní, s neobvyklým přízvukem, ale přece česky.

Měsíc českou půdou! Jaká to zvěst! Jaká útěcha pro náš ubohý národ! Povrch měsíce obnáší asi třináctý díl povrchu zemského a dle pozorování Broučkových možno souditi, že jest dosti hustě obydlen. Právem tudíž lze se domnívati, že počet populace měsíční činí asi třináctý díl obyvatelstva zeměkoule, tedy snad více než 100 milionů měsíčanů – a tyto miliony jsou rodní naši bratři!

Rázem tedy stáváme se největším národem evropským a smíme pohrdlivě shlížeti na Němce, Francouze i Rusy – který z národů těch může se pochlubiti, že má bratry až na měsíci, že jazyk jeho sahá až do hvězdných oblastí?! S jakou pýchou rozšíříme svou národní hymnu o sloku:

Kraterů kde jícny zejí,
kužely z nich jasné čnějí,
kde se šklebí tisíc rýh
po rovinách kruhových —

i tam žije Čechů plémě,
na měsíci domov můj!

Nyní konečně můžeme si v bezpečí oddechnouti po dlouhém krušném zápase o zachování své národnosti. Můžeme složit ruce v klín a klidně přihlížeti, jak tajní i zjevní germanisatoři o překot usilují o naše vyhlazení, ba můžeme v moudré umírněnosti sami němčině do kořán otvírati všechny brány svého národního života – neboť kdyby nakrásně poslední Čech zmizel s povrchu zemského, národ český tím přece nezahyne: onť bude žíti dále na měsíci, kam neproniknou bohdá nikdy ani agenti Schulvereinu, ani zákopníci státní řeči, ba ani Moltke se svými armádami.

Jinak by nám arci možná komunikace s měsícem přinesla též ohromné výhody. Považte si jen, kdyby nyní po. návštěvě zaoceanských hostí zavítal k nám ještě divadelní balon z měsíce. Jaké teprv nadšení by uchvátilo náš národ a jaký vztek by zalomcoval našimi odpůrci. A kdyby vláda tu měsíční demonstraci zakázala, učinili bychom prostě sami výlet na měsíc, kde bychom pak mohli pořádati průvody, odbývati tábory, řečniti a banketovati po libosti srdce svého. Myslím, že by naši vůdcové na vládě nám přátelské snadno vymohli, abychom směli vůbec na měsíci užívatí všech práv základními zákony státními nám zaručených, jichž vykonávání na zemi je nemístné.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.